

ISSN 2664-5157

Turkic Studies Journal

№ 2 (1) /2019

2019 жылдан бастап шығады
Founded in 2019
Издается с 2019 года

Жылына 4 рет шығады
Published 4 times a year
Выходит 4 раза в год

Нұр-Сұлтан, 2019
Nur-Sultan, 2019
Нур-Султан, 2019

Бас редакторы
Ерлан Сыдықов
т.ғ.д., проф., ҚР ҰҒА академигі (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары
Бас редактордың орынбасары

Шақимашрип Ибраев, ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Ирина Невская, доктор, проф. (Германия)

Редакция алқасы

Гайбулла Бабаяров	т.ғ.д. (Өзбекстан)
Ұлданай Бақтыгереева	ф.ғ.д., проф. (Ресей Федерациясы)
Дмитрий Васильев	т.ғ.д., проф. (Ресей Федерациясы)
Заур Гасанов	PhD (Әзербайжан)
Гюрер Гульсевин	доктор, проф. (Түркия)
Анна Дыбо	ф.ғ.д., проф. (Ресей Федерациясы)
Мырзатай Жолдасбеков	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Дания Загидуллина	ф.ғ.д., проф. (Татарстан, Ресей Федерациясы)
Зимони Иштван	доктор, проф. (Венгрия)
Болат Көмеков	т.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Игорь Кызласов	т.ғ.д., проф. (Ресей Федерациясы)
Дихан Қамзабекұлы	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Сейіт Қасқабасов	ф.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Ласло Мараш	PhD (Нидерланд)
Мария Иванич	доктор, проф. (Венгрия)
Мехмет Олмез	доктор, проф. (Түркия)
Карл Рейхл	доктор, проф. (Германия)
Зайнолла Самашев	т.ғ.д. (Қазақстан)
Қаржаубай Сартқожа	ф.ғ.д. (Қазақстан)
Айрат Ситдиқов	т.ғ.д., проф. (Татарстан, Ресей Федерациясы)
Фирдаус Хисамитдинова	ф.ғ.д., проф. (Башқұртстан, Ресей Федерациясы)
Нурила Шаймердинова	ф.ғ.д., проф., жауапты хатшы (Қазақстан)
Амантай Шәріп	ф.ғ.д., проф., жауапты хатшы (Қазақстан)
Альфия Юсупова	ф.ғ.д., проф.. (Татарстан, Ресей Федерациясы)

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Сәтпаев к-сі, 2.
Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-434). E-mail: turkicjournal@gmail.com, web-site: tsj.enu.kz

Turkic Studies Journal

Меншіктенуші: ҚР БҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК
Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде тіркелген.

30.07.19 ж. № 17814-Ж -тіркеу куәлігі

Мерзімділігі: жылына 4 рет

Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қажымұқан к-сі, 13/1,

тел.: +7(7172)709-500 (ішкі 31-434)

Editor-in-Chief
Yerlan Sydykov
Doctor of Historical Sciences, Prof., Academician of NAS RK (Kazakhstan)

Deputy Editor-in-Chief
Deputy Editor-in-Chief

Shakimashrip Ibrayev, Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Irina Nevskaya, Dr., Prof. (Germany)

Editorial board

Gaybulla Babayarov	Doctor of Historical Sciences (Uzbekistan)
Uldanai Bakhtikireeva	Doctor of Philology, Prof. (Russian Federation)
Dmitriy Vasiliev	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Russian Federation)
Zaur Gasanov	PhD (Azerbaijan)
Gurer Gulsevin	Dr., Prof. (Turkey)
Anna Dybo	Doctor of Philology, Prof. (Russian Federation)
Myrzatay Zholdasbekov	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Daniya Zagidullina	Doctor of Philology, Prof. (Tatarstan, Russian Federation)
Zimoniy Istvan	Dr., Prof. (Hungary)
Bolat Kumekov	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Kazakhstan)
Igor Kyzlasov	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Russian Federation)
Dikhan Kamzabekuly	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Seit Kaskabasov	Doctor of Philology, Prof. (Kazakhstan)
Laszlo Maracz	PhD (Netherlands)
Maria Ivanics	Dr., Prof. (Hungary)
Mehmet Olmez	Dr., Prof. (Turkey)
Karl Reichl	Dr., Prof. (Germany)
Zainulla Samashev	Doctor of Historical Sciences (Kazakhstan)
Karzhaubay Sartkozha	Doctor of Philology (Kazakhstan)
Ayrat Sitdikov	Doctor of Historical Sciences, Prof. (Tatarstan, Russian Federation)
Firdaus Hisamitdinova	Doctor of Philology, Prof. (Bashkortostan, Russian Federation)
Nurila Shaimerdinova	Doctor of Philology, Prof., executive secretary (Kazakhstan)
Sharip Amantay	Doctor of Philology, Prof., executive secretary (Kazakhstan)
Alfiya Yusupova	Doctor of Philology, Prof. (Tatarstan, Russian Federation)

Editorial address: 010008, Kazakhstan, Nur-Sultan city, Satpayev str. 2.

Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-434). E-mail: turkicjournal@gmail.com, web-site: tsj.enu.kz

Turkic Studies Journal

Owner: Republican State Enterprise in the capacity of economic conduct «L.N.Gumilyov Eurasian National University» Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan

Registered by Ministry of information and communication of Republic of Kazakhstan

Registration number № 17814-Ж, from 31.07.19

Periodicity: 4 times a year

Address of printing house: 13/1 Kazhimukan str., Nur-Sultan, Kazakhstan, 010008;

tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-434)

Главный редактор
Ерлан Сыдыков
д.ист.н, проф., академик НАН РК (Казахстан)

Зам.главного редактора
Зам.главного редактора

Шакимашрип Ибраев, д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ирина Невская, доктор, проф. (Германия)

Редакционная коллегия

Гайбулла Бабаяров	д.ист.н. (Узбекистан)
Улданай Бактыгереева	д.ф.н., проф. (Российская Федерация)
Дмитрий Васильев	д.ист.н., проф. (Российская Федерация)
Заур Гасанов	PhD (Азербайджан)
Гюрер Гюльсевин	доктор, проф. (Турция)
Анна Дыбо	д.ф.н., проф. (Российская Федерация)
Мырзатай Жолдасбеков	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Дания Загидуллина	д.ф.н., проф. (Татарстан, РФ)
Зимони Иштван	доктор, проф. (Венгрия)
Булат Кумеков	д.ист.н., проф. (Казахстан)
Игорь Кызласов	д.ист.н., проф. (Российская Федерация)
Дихан Камзабекулы	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Сейт Каскабасов	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Ласло Мараш	PhD (Нидерланды)
Мария Иванич	доктор, проф. (Венгрия)
Мехмет Олмез	доктор, проф. (Турция)
Карл Рейхл	доктор, проф. (Германия)
Зайнолла Самашев	д.ист.н (Казахстан)
Каржаубай Сарткожа	д.ф.н. (Казахстан)
Айрат Ситдинов	д.ист.н., проф (Татарстан, РФ)
Фирдаус Хисамитдинова	д.ф.н., проф. (Башкортостан, РФ)
Нурила Шаймердинова	д.ф.н., проф., отв.секретарь (Казахстан)
Амантай Шарип	д.ф.н., проф., отв.секретарь (Казахстан)
Альфия Юсупова	д.ф.н., проф. (Татарстан, РФ)

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Сатпаева, 2
Тел.: +7(7172) 709-500 (вн. 31-434). E-mail: turkicjournal@gmail.com, web-site: tsj.enu.kz

Turkic Studies Journal

Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева»
МОН РК

Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций Республики Казахстан
Регистрационное свидетельство № 17814-Ж от 31.07.2019

Периодичность: 4 раза в год

Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Кажымукана, 13/1,
тел.: +7(7172)709-500 (вн. 31-434)

МАЗМҰНЫ/CONTENT/СОДЕРЖАНИЕ

<i>K.Djatankulova</i> Transformational affixes of the predicate/ <i>К.Джаманкулова</i> Баяндауыштық жіктеу есімдіктерінің трансформациялануы.....	6
<i>A.F.Galimullina</i> Artistic originality of Renat Kharis's works for children/ <i>А.Ф.Галимуллина</i> Художественное своеобразие произведений Рената Хариса для детей.....	12
<i>M.K.Habdulina</i> New data on the study of the Tasmola archaeological culture of Saryarka/ <i>М.К.Хабдулина</i> Новое в изучении Тасмолинской археологической культуры Сарыарки.....	21
<i>M.Huseynova</i> Language contacts of Azerbaijani and Kazakh turkic languages (on the basis of Azerbaijani dialectologist, academician Mammadaga Shiraliyev's creative works).....	34
<i>Sh.Ibraev</i> Turkology: scientific paradigm and intersubject description/ <i>Ш.Ибраев</i> Түркология: ғылыми парадигмасы және пәнаралық сипаты.....	41
<i>B.E.Kutekov, Z.K.Kartova</i> A source study analysis of Amir Timur's waqf diploma issued by the Turkestan mosque of Khoja Ahmet Yasavi at the end of the XIV- the beginning of the XV century.....	52

ЕСІМНАМАЛАР/PERSONALIA/ПЕРСОНАЛИИ

<i>S.Trofimova</i> Milestones of creativity: Valentin Ivanovich Rassadin/ <i>С.Трофимова</i> Вехи творчества: Валентин Иванович Рассадин.....	60
<i>M. Yeskeyeva, K.Yesenova</i> The largest personality in Turkic linguistics: academician R.Syzdyk is 95 years old/ <i>М.Ескеева, Қ.Есенова</i> Түркі тіл біліміндегі ірі тұлға: академик Р.Сыздық 95 жаста	66

СЫН ШҚІРЛЕР/REVIEWS/РЕЦЕНЗИИ

<i>B.Korganbekov</i> Ancient art chronicle/ <i>Б.Корганбеков</i> Көненің көркем шежіресі.....	73
--	----

Ancient art chronicle
Көненің көркем шежіресі

Bolat Korganbekov

L.N. Gumilyov Eurasian National University
Department of Kazakh Literature
Associate Professor, Candidate of Philological Sciences
Nur-Sultan, Kazakhstan
E-mail: bolat64@mail.ru

Болат Қорғанбеков

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
қазақ әдебиеті кафедрасының
доценті, филология ғылымдарының кандидаты
Нұр-Сұлтан, Қазақстан
E-mail: bolat64@mail.ru

DOI://doi.org/10.32523/tsj.02-2019/2-9

М. Жолдасбеков. Ұлы дала әдебиеті – Астана: Ғылым, 2018. – 416 б.

«Ұлы дала» - ежелден әлем халықтарының санасында орын алған әрі жағырапиялық, әрі киелі мәнге ие ұғым. Жағырапиялық тұрғыда ол – Алтайдан Қара теңізге дейін созылып жатқан, батыс пен шығысты жалғастырған алып өлке. Әлемнің әр қиырын байланыстыратын бұл мекенде мәдениеттердің тоғысуы, сұхбаттастығы сан ғасырлар бойы үздіксіз жүріп жатты. Сонымен қатар батыстық та, шығыстық та отырықшы мәдениеттен барлық сипатымен дараланатын көшпеліліктің бесігі болуы да Ұлы даланың оқшау бітім-болмысын қалыптастырды. Ежелгі ғұндардың, сақтардың, түркілердің ат тұяғының дүбірі бір сәтте толастамаған алып далада өзгеше тұрпатты әдебиет те қалыптасты. Ол ауызша туып, ауызша тарала отырып, қоғамның барлық саласында жетекші орынға шықты. Сондықтан да Ұлы дала әдебиетінің атқарған көркемдік қызметінен басқа да сан-салалы қоғамдық, әлеуметтік міндеттері болды. Осы сипаттарымен эстетикалық, қоғамдық, тағылымдық, танымдық, тәрбиелік қызметтерді мүлтіксіз атқарып келді. Ұлы Дала төсін мекен еткен көшпелілер әдебиетінің көркемдік даралығы тұмса табиғатпен біте қайнасып кеткен дүниетанымнан туындаса, оның өзге қоғамдық қызметтері өмірдің сан алуан қажеттілігі мен зәрулігінен келіп шықты.

Оқшау бітімді дала әдебиетін ғылыми тұрғыда пайымдау – біздің заманымыздағы ең өзекті мәселелерінің бірі. Әсіресе, еліміз егемендік алып еңсесін тіктеген шақта, өткенді түгендеудің, тарихи жадыны жаңғырта сақтаудың қажеттілігі айқын кезеңде мұндай зерттеулердің орны өлшеусіз. Ұлы даланың негізгі бөлігін алып жатқан қазақ сахарасы да – бұл өлкенің негізгі қасиет-белгілерінің ошағы. Көрнекті ғалым Мырзатай Жолдасбековтің осы игі істердің алдыңғы легінен көрінуі, оның 1918 жылы «Ғылым» баспасынан шыққан «Ұлы дала әдебиеті» атты зерттеу еңбегі қоғамдық, мемлекеттік, ұстаздық қызметтерді атқара жүріп, зерттеушілік іспен де біте қайнасып кеткенін көрсетті. Әрине, «Ұлы дала әдебиетіндегі» қамтылған материалдардың денін зерттеушінің бүгін ғана қолға алмағандығы көпшілікке аян. Бұрыннан оқырманға етене таныс еңбектердің жаңаша мәнмен жымдастырыла топталып, қайта ұсынылуы автордың тақырыпқа деген адалдығымен қоса, құнды қазынаны халқымен қайта қауыштыру қажет санаған зәрулігінен

деп қабылдағанмыз жөн. Осы тұста профессор Ш.Ыбыраевтың М.Жолдасбеков еңбектері туралы: «Әлбетте, онан бергі қоғамдағы дүбірлі өзгешеліктерге, ғылымдағы тынымсыз ізденістерге қатысты түзетулердің, толықтырулардың, қайта қарап, жаңаша пайымдайтын мәселелердің бола беретіндігі табиғи жағдай. Бірақ сол тұстағы ой-топшылаулардың дені қазақ әдебиетінің байырғы кезеңі үшін түпқазық болып қазақ әдебиеттану ғылымында мықты орнықты» [1, 258 б.], – деген ойын құптаймыз.

«Ұлы дала әдебиеті» зерттеуінде қамтылған әдеби мұралардың негізгі сүйегі көшпелі дәуірлер әдебиетінің сыр-сипатын танытарлықтай ерекшелігімен көзге түседі. Дала мәдениетінің алтын өзегі ауыз әдебиеті десек, еңбекте қамтылған сөз өнері үлгілері де әу баста ауызша туып, ауызша тарағандығы анық. Олардың бізге жету жолы ғана әр түрлі. Бұл жөнінде зерттеушінің өзі былай дейді: «Жалпы, Ұлы дала әдебиеті бүгінгі дәуірге үш тәсілмен жетіпті: Тасқа бәдізделген мәтін (Орхон ескерткіштері); Орта ғасырларда қағазға түсіп, қолжазба нұсқада жеткен жыр-дастандар; Көрнекті өкілдері ХХ ғасырға дейін ауызша дәстүр арнасында жеткен төкпе ақын-жыраулар мұрасы» [2, 18 б.], – дейді. Әрине, бұдан басқа да сөз өнеріміздің тарихын толықтыратын шығармалар жеткілікті. Алайда ислам дінінің ықпалымен пайда болған, араб, парсы әдебиетінің көркемдік шарттарына орайластырылған, оқымысты адамдарға, патша төңірегі мен сарай қызметкерлеріне арнап жазылған, сондай-ақ қалалық мәдениеттің дәуірлеген тұсында отырықшы өмірдің салт-санасы туғызған мұралар да мол. Ал Ұлы дала әдебиеті дегенде, ойымызға бұл тектес туындылар емес, алдымен көшпелі өмірдің төл баласындай ауызша мәдениет пен әдебиеттің ойымызға оралатыны аян.

Жаңа мемлекет құруда бабалар салып кеткен рухани арнаны қайта іздейтінімізді, ұлттық сананы қайта қалыптауда өткенімізге оралатынымызды, көненің көзінің бізге рухани нәр берерлік қуаты сөз өнері арқылы келетінін зерттеуші әуел баста сезгендей екен. Бұл оның зерттеу нысанының бастағанда-ақ Ұлы даланың сөз өнері болғандығынан аңғарылады. Бұл жерде ғалымның өзі көбірек үңілген – әрісі Иоллығтегін, Тоныкөктерден, берісі Жамбыл, Кенендерден қалған сәуегейліктің сыры әдебиеттің көшпелі қоғамда тек қана көркемдік қызмет атқарғанынан емес, қоғамдық-әлеуметтік салмағының да орасан зор болғанын көрсетеді.

«Ұлы дала әдебиетіндегі» ой-талдауларға қарағанда, мұны бұрын жүріп өткен соқпақты қайта шиырлау деп емес, асыл қазынаға қайта оралу және оған жаңа заман талабының биігінен көз тастау деп бағалауға толық негіз бар. Мұнда көне тас жазулардың оқылу, зерттелу жайы, олардың тарихы, ондағы жетістіктер мен кемшіліктер саралана отырып, осы тұрғыда қаралуы тиіс мәселелер де күн тәртібіне қойылады. Көне түркі ескерткіштерінің, әсіресе, Орхон-Енисей жазбаларының жанры жөнінде, оның поэзия мен прозаға қатыстылығы жөнінде әр түрлі пікірлер таразыланып, олардың дұрысы мен бұрысы дәлелді түрде оқырманға ұсынылады. Әдетте, біз алдыңғы орында қарап дағдыланған орыс ғалымдарының да, ұлт ғалымдарының да еңбектерінің хронологиялық тәртібін сақтай отырып талдауын ғылыми жітіліктің үлгісі деуіміз керек. Кезінде үлкен дауға айналған – бір жағында А.Щербак, екінші жағында И.Стеблева болған айтысқа да көкейге қонымды төрелік айтылады. Сол тұста көпшілік және беделді ғалымдар қарсы болған Стеблеваның Орхон-Енисей жазбаларын поэзиялық үлгі деп есептеуін [3] құптай отырып, автор ол пікірдің де жетегінде біржола кетпеген. Ғалым Күлтегін, Білге қаған ескерткіштерінің қазақ халқының эпикалық мұраларындағыдай қара сөз бен өлең жырдың кезектесіп келуі үлгісінде жазылғандығын нақты мысалдармен дәлелдеп берген. Ол жәдігерліктерде қазақтың ауызша поэзиясының ырғағымен, ұйқас түрлерімен, дыбыстық әуезділігімен үндес тұстардың мол екендігін айқындай отырып, прозалық бөлімдердің міндеті баяндалып отырған жағдайды нақтырақ түсіндіру үшін барынша қарапайым үлгіде жұмсалатындығын дәл танып білген. М.Жолдасбеков тасқа түскен ерлік жырларын жоғары

оқу орындарының филология факультеттеріне арналған хрестоматияда алғаш рет осы айтылған сыр-сипатымен қазақ тілінде сөйлеткен де еді [4, 26-56 б.].

Ғалым Орхон ескерткіштерінің тарихилығына да дендеп бойлаған. Өте ерте дәуірлердегі тарихи шындықтың әдеби мұрада көркемдік шешім тауып, оның қаншалықты деңгейде шығармашылық жинақтауға түскендігін айқындау оңай емес. Бұл мәселені оң шешу үшін сол дәуірдегі түркі жұртын сырттай бақылап, ол қоғамдағы әрбір қалт еткен құбылысты хатқа тіркеп отырған көршілес Қытай сияқты мемлекеттердің мұрағаттарында сақталған тарихи деректермен салыстырып қарастыру арқылы мүмкін болмақ. Орхон жазбаларындағы аттары аталатын, ерлік істері баяндалатын тарихи тұлғалардың көркем бейнеге айналу заңдылықтарына да тоқталады. Бумын, Құтлық, Қапаған, Елтіріс, Білге сияқты қағандардың өмір тарихына үңіле отырып, олардың халық жадында ұзақ сақталып, өлең-жырға өзек болуының заңды екендігін көрсетіп өткен. Бұл жырлардың негізгі өзегі жоқтау, мадақ екендігіне назар аударған. Сондай-ақ көне жазбаларда айтылатын теліс, қырғыз, қарлұқ, түргеш, қаңғар сияқты ру-тайпалардың да тарихына дендеп бойлайды. Әрине, әр дәуірдің өзіне ғана тән жалпыға ортақ әлеуметтік, дүниетанымдық ерекшеліктері болатыны және олардың сөз өнерінің мазмұндық негізіне айналатынына да ден қойған. Осыны ескере отырып, түркі халықтарының діни көзқарастарына да тоқталып өтеді. Көне түркілердің тәңірге сиынып, жер мен суды қасиет тұтқанын, сондай-ақ елге қадірлі тұлғалар дүниеден өткенде оларды жоқтаудың айрықша мәнге ие болғандығын да тереңнен байыптайды.

Автор жасаған Орхон ескерткіштері мәтіндерінің аудармасына үңіле отырып, оның аудармашылығының да ғылыми көзқарасымен сабақтас екенін көреміз, шындығында да, көне түркілердің сөз өнерінде эпикалық жырдың басым болғандығын және оның қазақтың қаһармандық жырларымен мазмұндас, пішіндес екендігін айқын сеземіз, Күлтегін, Тоныкөк ескерткіштерінің эпикалық сыр-сипаттарын айқынырақ көреміз. Бұл шығармалардың көп бөлігі қазіргі күнде де қазақ оқырманына түсінікті десек артық айтқандық емес. Ғалымның аталмыш жәдігерліктердің біраз бөлігін көне түркі тілінде беруі бұл ескерткіштердің төл мұрамыз екендігін сезіндіргісі келген ниетінен туған деу керек [5; 6]. Сондай-ақ бұл жырлардың орысша аудармасын қатар берудің де маңызы зор. Осы арқылы біз автор аударған мәтіннің түпнұсқаға қаншалықты жақын екендігін бажайлай аламыз. Зерттеушінің бұрынғы аудармаларды жетілдіре түскенін, түпнұсқаға барынша жақындағанын сезіне түсеміз.

М.Жолдасбековтің қазақ ғалымдарының ішінен алғашқы боп зерттеген және бүгін қайта оралып отырған Орхон ескерткіштері жөніндегі тың тұжырымдарының растығы күн өткен сайын дәлелденіп келе жатыр. Көне түркі жазбаларының көп бөлігі поэзиялық үлгі екендігі бізге туыстас халықтардың сөз өнерін салыстыру арқылы да айқындала түседі. Ислам дінін қабылдамаған, көне мәдени ерекшеліктердің көп сипатын сақтап қалған Сібірдегі түркілерде, әсіресе сахаларда поэзиялық туындылардың Орхон ескерткіштеріне барынша жақын екендігі де М.Жолдасбековтің пайымдауларын растай түседі.

Автор зерттеу еңбектің бірнеше жерінде жоқтау жанрына қайта айналып соғып отырады. Оның өзіндік себебі бар. *Біріншіден*, Әлкей Марғұлан айтқандай: «Жоқтау – Орхон жазуларының түбегейлі аялғысы» [7,236.] болып табылады. *Екіншіден*, М.Әуезовтен бастау алып, көптеген қазақ ғалымдары, оның ішінде автордың өзі де қолдаған қазақ қаһармандық жырларының әуел баста жоқтаудан пайда болғандығы жөніндегі пікірі негізінде Орхон ескерткіштері мен қазақ қаһармандық жырларының туыстығы тек шығарманың өзінде ғана емес, оның пайда болу үдерісінде де бар екендігі аңғарылады. *Үшіншіден*, автор арнайы қарастырған қазақ ауыз әдебиеті өкілдерінің сонау ықылым замандарда Тоныкөк, Иоллыгтегін сияқты сөз ұсталарының үлгісімен елге қадірлі тұлғаларға арнап жоқтау жырларын шығарғандығы – зерттеуде қамтылған шығармашылық тарихтың дәстүрлік өзегінің бірі. Осылардың барлығын ескергенде, зерттеушінің жоқтау туралы терең тұжырымды ойлар

айтуы табиғи.

Орхон жазбаларының қазақ қаһармандық эпостарымен туыстығы оның идеялық, тақырыптық қырынан да, сюжеттік-көркемдік жүйесінен де жарқын түрде көрінетіндігін айта отырып, олардың себебі ретінде ауызша туып, ауызша тарағандығын, ауыздан-ауызға өткендігін, көшпелі тіршілік туғызған өмір шындығының ортақтығын атап өтеді. Мұнда, әсіресе, тұлпар бейнесінің басты орынға шығатынын көрсеткен. Сондай-ақ ауызша әдеби дәстүрге тән қайталаулардың, соғыс суреттерінің молдығын тап басып айтқан. Соғыс қимылдарын айқынырақ бейнелейтін теңеулер мен эпитеттердің бірнеше шоғырын көрсетіп өтеді. Бұлар да қазақ қаһармандық эпосы мен көне түркі жәдігерліктерінің арасындағы айрықша үйлесімді тұстар [8, 38-41].

Ғалым Күлтегін, Тоныкөк, Елтіріс бейнелеріне де көркемдік-идеялық талдаулар жасайды. Орхон ескерткіштерінің басты ерекшеліктерін жіліктеп көрсетеді. Олардың түркі халқына арналған үндеу-жыр үлгісінде жазылып, шығарманың ерлік сюжетке құрылғанын, сондай-ақ соғыс суреттерінің айрықша шабытпен жырланатынын, тұлпар бейнесінің басты орынға шығатынын, тұтас шығарманың жыр мен қара сөз араласып келетін қаһармандық эпос екенін, ауызша сөз өнеріне тән риторикалық сұрақтардың ерекше көптігін тәптіштейді. Күлтегін ескерткішінің кіші жазуы мен үлкен жазуының композициялық құрылымын да нақты көрсетіп өтеді.

Зерттеуші еңбегінің ең мәнді тұстарының бірі – Орхон ескерткіштерінің көркемдігіне арналған беттер. Мұнда жыр жолдары нақты айқындалып, олардың ырғақтық-буындық түрлері ескерткіштен алатын көлемдік көрсеткіші нақты кестемен берілген. Шығарманың өлеңдік сипатын байыптай отырып, мұндағы бейнелі сөздердің молдығын шешендік, риторикалық сөйлеуге жақындығын, өлең шумақтарының және ұйқасының, ырғақтық қалыбының әр түрлілігін бөліп көрсеткен. Көне жырлардағы бейнелеу тәсілдерінің, әсіресе, эпитеттердің, теңеулердің, аллегория мен метонимиялардың, сондай-ақ мақал-мәтелдерге жақын даналық сөздердің нақты мысалдарын бере отырып, жалпы алғанда, Орхон жазбаларының стильдік ерекшеліктерін барынша айқындаған.

«Ұлы дала әдебиеті» зерттеу еңбегінің үлкен бір бөлімі «Қорқыт ата кітабына» арналған. Зерттеуші бұл тарауды Қорқыт жайындағы аңыздар мен Қорқыт тұлғасынан бастайды. Қазақ халқының аузындағы Қорқыт туралы аңыз-әңгімелердің, Қорқыт шығарған деп есептелетін музыкалық мұралардың тарихпен сабақтастығын айта отырып, Әбілғазы Баһадүрдің «Түрік шежіресінде» берілген деректерге тоқталып, олардың бәрінің «Қорқыт ата» кітабымен байланысты екендігін атап өтеді. Бұдан соң «Қорқыт ата» кітабындағы жырлардың әрбіріне жеке-жеке тоқталып, жырдың мазмұны баяндалған соң, олардың идеясы мен оның қазақ эпикалық мұраларымен сабақтастығын талдап отырады. Бұл тұста зерттеушінің өз ұстазы М.Әуезовтің 1927 жылы шыққан «Әдебиет тарихы» еңбегіндегі үлгіні байқаймыз. Бұдан ғалымның өзінен бұрынғы ғылыми мұраларды қаншама уақыт өтсе де, ескірген деген көзқараспен емес, құрметпен қарап, олардың дәстүрге айналуға лайықты тұстарын үлгі етуді қаперінен шығармайтынын да аңғарамыз. Автор музыкалық мұраларға тоқталғанда Қорқыт есімімен байланысты мәдени мұралардың барлығына ортақ көркемдік тұтастық пен идеялық бірліктің бар екендігін есепке алған.

Ғалым «Оғыз-нама» жырына да осы ізбен келеді. Мұнда жырдың зерттелуі, көне түркі тарихи-жазба ескерткіштеріндегі Оғыз есіміне қатысты пікірлер мен деректер және «Оғыз қаған» дастанының мазмұны мен тарихи шындыққа қатысы, сондай-ақ жырдың идеясы талданады. Бұл жерде ғалымның тағы да сипаттамалық-тәжірибелік еңбекпен терең шұғылданғаны көрінеді. Жырдың тіліне арналған тараушада мұндағы сөздердің қазіргі қазақ тілімен байланысы нақты көрініс тапқан. Сондай-ақ жырдың көне Орхон ескерткіштерімен ұқсастығына, ортақ тұстарына назар аударылады.

Шалқыған шалқар ауыз әдебиетінің көне замандардағы үлгісі әрине Орхон жазбалары,

«Қорқыт ата кітабы» және «Оғыз қаған» дастандарынан көрінетіні күмәнсіз. Ал түркі халықтары Қарахан, Хорезм, Селжұқ т.б. үлкен мемлекеттер құрып, қала мәдениеті өркендеген тұста жазба әдебиеттің ықпалы арта түсті. Әрине, жазба әдебиеттің әрдайым өзіне дейін қалыптасып қойған көркемдік дәстүрді негізге алып дами бастайтындығы заңдылық. Ортағасырлық жазба әдебиеттен соң ауызша дәстүрдің Қазақ хандығы тұсында қайтадан басты орынға шыққандығы белгілі. Жоғарыда айтқанымыздай, далалық мәдениеттің негізгі сипаты ауызша өнерде екендігін ескерген зерттеуші бұдан соңғы қазақтың авторлық ауыз әдебиетінің өкілдеріне тоқталған. Ауыз әдебиетінің әбден кемеліне келген, оның жазба мәдениетпен қайта тоқайласатын тұсында өмір сүрген жыр алыптарының өмірі мен шығармашылығының таңдалып алынуы да түсінікті болса керек. Бұл тұста Жамбыл тұлғасының дараланатыны заңды. Жазушы М.Мағауин айтқандай, қазақты алғаш әлемге танытқан Жамбыл Жабаеттың тұлғасы арқылы суырып салмалық өнердің барлық басты ерекшеліктерін айқындаудың мүмкіндігі мол. Жамбыл тұлғасында ауыз әдебиеті мен және оның іргетасы саналатын фольклордың негізгі ерекшеліктері мол жинақталған. Жамбыл – айтыскер, эпик-жыршы әрі жырау. Әлемді таңғалдырған Жамбылдың тарих сахнасына шығуының да өзіндік заңдылықтары бар. Сонау Тоныкөк, Иоллығтегін, Қорқыт, Сыпыра жыраулардан басталған ауызша дәстүрдің, жыраулық өнердің барлық қасиет-белгілері дамып келіп, Жамбыл тұлғасымен толығып, қорытындыланды деуге болады.

Жамбыл өзі өмір сүрген кезеңдегі қазақ халқының ақындық мектептерінің әр түрлі дәстүрлерін бойына сіңірді. Ол айтыскерлік, суырып салмалық өнерді өзінің ұстазы Сүйінбайдан үйренсе, эпик-жыршы ретінде Майлықожа, Құлыншақтардың үлгісін алды. Сондай-ақ Жамбылдың өзге де дәулескер сөз өнері өкілдерінен бата алғаны мәлім. Жамбылдың басынан өткерген, көзімен көрген өмір шындығының да тұтастай өткен тарихтың барлығын қорытындылаушы сипаты болды десек артық айтқандық емес. Отаршылдық саясаттың зардаптары, оған қарсы күрес, ел тағдырын шешкен осындай ұлы оқиғалардан ой түйген, ғасырлар бойғы ауыз әдебиетінің нәрін бойына сіңірген Жамбыл шын мәнінде қазақты әлемге танытарлық тұлға болып қалыптасты.

«Ұлы дала әдебиетінің» «Жамбыл және оның ақындық ортасы» деген тарауында осы мәселелердің барлығы жан-жақты, байыпты түрде сараланады. Бұдан соң Жамбылдың тағылым алған ұстаздары, әсіресе Сүйінбайдың өмірі мен шығармашылығына толыққанды талдау жасайды. Сондай-ақ Жамбыл ұстаз тұтқан Майкөт Сандыбайұлының және оның айналасында болған дүлділ ақындардың шығармашылық қарым-қатынасы, ақындық ерекшеліктері сөз болады. Жамбыл қалыптастырған мектептің де басты ерекшеліктері Жамбылдың шәкірт ақындарының өмірі мен шығармашылығына жасалған шолулары арқылы жан-жақты көрсетіледі.

Кенен Әзірбаевтың өмірі мен шығармашылығына арналған тарау Жамбыл мектебінің жазба мәдениетпен қатарласа дамып, кең қанат жайғандығын көрсетеді. Ғалым Кенен Әзірбаевтың өскен ортасы, атқарған қоғамдық қызметтері, басынан өткерген барша әлеуметтік-қоғамдық, саяси оқиғалардың ақын шығармашылығын қалыптастырудағы орны, ақынның өлең-жырлары, оның әдебиеттегі алатын орны мен идеялық-көркемдік құндылығы, өз ортасымен шығармашылық байланыстары туралы кеңінен толғайды. Жамбыл мен Кенен арасындағы ұстаз бен шәкірттік байланыс арқылы авторлы ауыз әдебиетінің кемелденген сыр-сипатынан мол мағлұмат береді. Ғалым Жамбыл мен Кененнің шығармашылық байланысы, олардың қазақ әдебиетінен алатын орны туралы былай деп ой қорытады: «Жамбыл мен Кенен маңдайдағы қос шырақтай, халық поэзиясының айы мен жұлдызындай, мәңгі бірге жасайды, домбыраның қос ішегіндей бірге күй шертеді, жыл асқан сайын арман, құдірет, аңыз адамдарына айнала береді, алыстаған сайын Алатаудай сұлуланып, биіктей береді» [1, 362 б].

Еңбектің соңғы тарауы «Алтын түйін» деп аталады. Бұл тараудың атының өзі бұрынан келе

жатқан көне жәдігерліктерді («Алтын топчы») еске салатын реминисценциялық сипатымен ақ еңбектің сол көне мұралардың өзіндей сырлы мәнге ие екендігін сездіретіндей. Бұл тарау Күлтегін ескерткішінің көшірмесін Қазақстанға алып келу оқиғасы жөнінде баяндалғанымен, оған қатысты айтылған ғылыми ой-пікірлердің, түйіндеулердің негізінде Орхон ескерткіштерінің ұлттық санамыздан, мәдениетімізден алатын орны мен мән-маңызы бедерленеді. Еңбекте қамтылған басты мәселелердің барлығын ойымызға сыйғыза алар болсақ, ұлттық мәдениетіміздің алтын өзегі – Ұлы дала әдебиетінің негізгі сыр-сипатын біршама таныдық дей алар едік. Ұлы дала әдебиетіндегі ұрпаққа қалдырған бабалар өсиетін, аманатын, жалпы алғанда, ұлағатын танып-білу оңай шаруа болмаса, оны таныту одан да күрделі іс екені мәлім. Мұндай салмақты, маңызды, жауапты істі атқаруда ғылыми таным мен пайымның ғана қарымы аздық етер еді дей аламыз. Бұған қоса, сол Иоллығтегін, Тоныкөктерден бастап, Жамбыл мен Кененге дейін келген, ел басшысының жанында жүріп, мемлекет құруға ат салысқан қоғам қайраткерінің де қасиет-қабілетінің болғандығы істің бүтіндігінің кепілі болар еді. «Ұлы дала әдебиеті» авторының бойынан осы сипаттардың қатар табылуы және соның себебінен ұлт үшін қажет шақта дүниеге келген көлемді зерттеу еңбегінің қолымызға тиюі – бүгінгі күннің рухани сұранысының нәтижесі.

Әдебиет

1. Мың жылдық жолаушы VII том. М.Жолдасбеков жайлы ой-толғамдар. Мақалалар. Өлең-жырлар. Лебіздер. – Астана: «Күлтегін», 2012. – 536 б.
2. Жолдасбеков М. Ұлы дала әдебиеті. – Астана: «Ғылым» баспасы, 2018. – 416 б.
3. Стеблева И.В. Поэтика древнетюркской литературы и ее трансформация в раннеклассический период. – М.: Наука, 1976. – 215 с.
4. Ертедегі қазақ әдебиеті хрестоматиясы. Құрастырған: Б.Кенжебаев, Х.Сүйіншәлиев, М.Жолдасбеков, М.Мағауин, Қ.Сыдықов. – Алматы: Мектеп, 1967. – 207 б.
5. Жолдасбеков М. Көне түрік жазба ескерткіштері. – Астана: Ғылым, 2017. – 288 б.
6. Жолдасбеков М., Сартқожаұлы Қ. Орхон ескерткіштерінің толық Атласы. – Астана: Күлтегін, 2005. – 360 б.
7. Марғұлан Ә. Ежелгі жыр-аңыздар. – Алматы: Жазушы, 1985. – 368 б.
8. Ибраев Ш. М.Жолдасбековтің әдебиет тарихын зерттеу еңбектері. М.Жолдасбековтің 80 жылдық мерейтойына арналған «Түркі әлемі және халықаралық байланыстар: тарих, тұлға, келешек» атты халықаралық ғылыми-теориялық конференция материалдары. 26-27 мамыр. – Астана, 2017. – 443 б.

References

1. Joldasbekov M. (2012) Ming jıldıq jolaushı VII tom [Thousand-year passenger. VII volume]. M. Joldasbekov jaylı oy-tolgamdar. Makalalar. Oleng-jırlar. Lebızder [Conspiracy about M. Zholdasbekov. Articles. Poems. Comments]. Astana, Kultegin. p. 536. [in Kazakh].
2. Joldasbekov M. (2018) Ulı dala adebieti [The Great Steppe Literature]. Astana, Gılım baspası [Science publishing house]. p. 416. [in Kazakh].
3. Stebleva I.V. (1976) Poetika drevnetyurkskoy literaturı i yie transformaciya v ranneklassicheskiy period [Poetics of ancient Turkic literature and its transformation in the early classical period]. Moskva [Moscow], Nawka [Science]. p. 215. [in Russian].
4. (1967) Ertegedi qazaq adebieti khrestomatiyası [Ancient Kazakh Literature Chronology]. Qurastırghan [Compiled by]: B. Kenjebaev, X. Suyinshaliev, M. Joldasbekov, M. Magauin, Q. Sidiqov. Almaty, Mektep [School]. p. 207. [in Kazakh].
5. Joldasbekov M. (2017) Kone Turik jazba eskertkishteri [Old Turkic inscriptions]. Astana, Gılım [Science]. p. 288. [in Kazakh].
6. Joldasbekov M., Sartqojaulı Q. (2005) Orkhon eskertkishterining tolıq Atlası [Full Atlas of Orkhon Monuments]. Astana, Kultegin. p. 360. [in Kazakh].
7. Margulan A. (1985) Ejelgi jır-anızdar [Ancient Psalms]. Almaty, Jazushi [Writer]. p. 368. [in Kazakh].

8. Ibraev Sh. (2017) M. Joldasbekovting adabiet tarixhın zertteu enbekteri. M.Joldasbekovtin 80 jıldıq mereytoyna amalğan «Turki alemi jane khalıqaralıq baylanıstar: tarikh, tulga, keleshek» attı khalıqaralıq gilimi-teoriyalıq konferenciya materialdari [The research works of M. Zholdasbekov's literature. Materials of international scientific and theoretical conference "Turkic world and international relations: history, personality, future" dedicated to the 80th anniversary of M.Zholdasbekov]. 26-27 mamir [May 26-27]. Astana. p. 443. [in Kazakh]

PUBLICATION ETHICS

For authors:

Submission of articles to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish articles in the journal and the re-publication of it in any foreign language. Submitting the text of the work for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about himself, the lack of plagiarism and other forms of improper borrowing in the article, the proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, illustrations.

The author(s) should provide a cover letter with the article to the journal editors.

Requirements for provided articles.

The article

- must be issued according to the requirements of the editorial board;
  - at the time of sending the article should not be published or be pending in another edition;
  - must contain original research results;
  - must include the results only of the author work / team of authors (the inclusion of other persons is unacceptable);
- It is assumed that at the time of sending the article, all authors agree with the publication in this journal and do not object to the order of indication of the authors in the article;
- should include in the list of citations only those peer-reviewed sources that were actually used in the course of the study;
  - should indicate all sources used (including the work of the author / team of authors).

For reviewers:

- all articles received for review must be viewed as a confidential document. A peer reviewer has no right to use unpublished article materials in his own research. The reviewer may send material to third parties only with the permission of the editor-in-chief;
- according to the journal review policy, the journal uses a one-sided "blind" review procedure, when the authors' data are known to the reviewer. In this connection, the object of reviewing should be the results of the obtained research, and not the author/team of authors. Expert opinion should not depend on the gender, nationality, religion and other personal qualities of the author / team of authors;
- the reviewer needs to submit an objective work assessment to the editor, if necessary, suggest options for improving the submitted material;
- the reviewer must refuse to review the material, notifying the editor if he/she is not a specialist in the subject matter of the material;

For editors:

Editor-in-Chief and members of the editorial board undertake

- pay special attention to the qualitative composition of articles;
- in determining who is responsible for the article, make his reasoned decision by agreement (or disagreement) with the reviewers' decisions on the article;
- participate in meetings of the journal editorial board, make decisions on determining the content of journal issues.

Editor-in-Chief;

- identifies two reviewers who are not members of the journal editorial board (scientists or specialists in relevant topics) for each article that has passed the initial review for compliance with technical requirements;
- on the basis of peer-reviews and the conclusion of the responsible member of the editorial board, makes the final decision on the publication of the received material. The decision of the editor-in-chief is brought up for discussion by the editorial board;
- In his/her decision, the Editor-in-Chief is guided solely by scientific considerations and compliance with publishing standards. The decision of the Editor-in-Chief and the editorial board should not depend on the gender, nationality, religion and other personal qualities of the author/team of authors;

Open Access Policy

The journal 's articles are directly accessible to all, based on the principle that free open access to research results increases universal knowledge.

ЖАРИЯЛАУ ЭТИКАСЫ

Авторлар үшін:

Автордың қолжазбаны редакцияға жіберуі мақаланың «Turkic Studies Journal» журналында басылуына, шетел тіліне аударылып қайта басылуына келісiмiн бiлдiредi. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы автор туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің (мәтін, кесте, диаграмма, безендірудің барлық сызбалары заңды түрде тіркелгендігіне) жоқтығына кепілдеме береді.

Жіберілген қолжазбаға қойылатын талаптар.

Қолжазба:

- редакция талаптарына сәйкес рәсімделген болуы қажет;
- басқа басылымда жарияланбаған және жариялауға жіберілмеген болуы керек;
- оригиналды зерттеу нәтижелерін қамтуы қажет;
- автордың/авторлар тобының ғана зерттеу нәтижелерін қамтуы қажет;
- баспаға қолжазбаның жіберілуі автор/авторлардың мақаланың жіберілуімен таныстығын, қолжазбада көрсетілген авторлардың кезегіне қарсы еместігін білдіреді;
- әдебиеттер тізіміне тек зерттеу барысында пайдаланылған әдебиеттер енгізіледі;
- қолданылған барлық әдебиеттер тізімі (автордың/авторлар тобының еңбектерімен қоса) мақалада көрсетілуі қажет.

Рецензенттер үшін:

- рецензияға түскен әрбір мақала құпия құжат ретінде қарастырылады. Рецензент өзінің жазбаларында жіберілген мақаланың қандай да бір материалдарын пайдалана алмайды. Рецензент қолжазба материалдарды бас редактордың рұқсатымен ғана үшінші тұлғаға жіберуі мүмкін;
- журналдың біржақты анонимді рецензиялау саясатына орай, қолжазба авторы туралы деректер рецензентке мәлім болады. Осыған байланысты, рецензия объектісі қолжазба авторы/авторлар тобы емес, қолжазбада алынған нәтижелер болып табылады. Рецензент шешімі автордың/авторлар тобының гендерлік, ұлттық, діни және басқа жеке қасиеттеріне тәуелсіз болуы қажет;
- рецензент редакцияға объективті түрде бағаланған қолжазбаға берілген пікірді және, қажет болған жағдайда, мақаланы жетілдіру ұсыныстарын беруі қажет;
- рецензент зерттеу тақырыбының маманы болмаса, редакторды хабардар етіп, материалға пікір беруден бас тартуы қажет;

Редакторлар үшін:

Бас редактор және редакция алқасы мүшелерінің міндеттері:

- жарияланатын мақалалардың сапасына ерекше көңіл бөлу;
- редакция алқасы құрамынан мақалаға жауапты болып тағайындалған жағдайда рецензенттер пікірімен келісетіндігін (немесе келіспейтіндігін) нақты дәлелдермен негіздеу;
- редакция алқасының отырыстарына қатысу, журнал мазмұнын анықтайтын шешім қабылдауда өз пікірін білдіру.

Бас редактор:

- техникалық талаптарға сәйкестікке тексерілген әрбір мақалаға журналдың редакция алқасы құрамына кірмейтін екі рецензент және редакция алқасынан мақалаға жауапты бір маман тағайындайды;
- рецензенттердің пікірлері мен редакция алқасының жауапты мүшесінің қорытынды пікірі бойынша қолжазбаны жариялау туралы қорытынды шешім қабылдайды. Бас редактордың шешімі редакция алқасы отырысында талқыланады;
- бас редактор шешім қабылдауда тек мақаланың баспа стандарттарына сәйкестігі мен онда алынған ғылыми нәтижелерді басшылыққа алады. Бас редактордың және редакция алқасының шешімі автордың/авторлар тобының гендерлік, ұлттық, діни және басқа жеке қасиеттеріне байланысты болмауы керек.

Ашық қолжетімділік саясаты

Зерттеу нәтижелерінің ерікті түрдегі ашық қолжетімділігі принципіне негізделген журнал мақалаларының баршаға бірдей қолжетімді болуы әмбебап білімді молайтуға қызмет етеді.

INFORMATION FOR AUTHORS

1. In order to having published an article to the journal, it is mandatory to send the report text to email turkicjournal@gmail.com address of the organizational committee.

Language of publishing: Kazakh, Russian, English

2. Submission of articles to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish articles in the journal and the re-publication of it in any foreign language. Submitting the text of the work for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about himself, the lack of plagiarism and other forms of improper borrowing in the article, the proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, illustrations.

3. **Length** – 7-15 pages.

4. Scheme of articles construction:

- article title should written in capital letters, center alignment;
- on the next line (bold italic type, right alignment) – Full name of the article's author;
- on the next line (italic type, right alignment) – academic status, academic degree, name of higher institution, city or job position, work place, city (clipping is not allowed);
- on the next line (italic type, right alignment) – E-mail for contacts;
- abstract – optimum size is 100-150 words. Abstract is written in English and is given before the main text;
- keywords – 5-10 words. Keywords separate from each other a point from a comma;
- article title, full name of the article's author, academic status, academic degree, abstract, keywords should be given in 2 languages (English and on the article's language);
- for typing, formulae and charts Microsoft Word editor should be used for Windows. Text editor options: all field for 2 cm; Times New Roman font, font size is 12; interline interval is 1,15; full justification; indenture 1 cm; portrait page orientation;
- references in the text on the relevant source from the list of references are made out in square brackets and should be given as cited.
- The list of references is attached in two variants:

1. transliteration

2. translated into English.

The font of the list is Times New Roman of 10 points, the first line of the paragraph with a ledge of 0.5 cm, alignment on width with transfers;

For example:

Example of a references design :

1. Аксартов Р. М., Айзиков М. И., Расулова С. А. Метод количественного определения леукомизина // Вестн. КазНУ. Сер. хим – 2003. –Т. 1. № 8. – С. 40-41.

2. Абимильдина С. Т., Сыдыкова Г. Е., Оразбаева Л. А. Функционирование и развитие инфраструктуры сахарного производства // Инновация в аграрном секторе Казахстана: Матер. Междунар. конф., Вена, Австрия, 2009. – Алматы, 2010. – С. 10-13.

3. Курмуков А. А. Ангиопротекторная и гиполипидемическая активность леукомизина. – Алматы: Бастау, 2007. – С. 3-5.

4. Соколовский Д. В. Теория синтеза самоустанавливающихся кулачковых механизмов приводов [Электрон. ресурс]. – 2006. – URL: http://bookchamber.kz/stst_2006.htm (дата обращения: 12.03.2009)

5. Петушкова, Г.И. Проектирование костюма : учеб. для вузов / Г.И. Петушкова. – М.: Академия, 2004. – 416 с.

References

1. Aksartov R.M., Aizikov M.I., Rasulova. S.A., (2003) Metod kolichestvennogo opredeleniia leukomizina [Method of quantification of leucomizm], Vestn KazNU. Ser. khim. [Bulletin of KazNU. chemisty series]– Vol. 1. No 8. P. 40-41. [in Russian].

2. Abimuldina S.T., Sydykova G.E., Orazbaeva L.A. Funktsionirovanie i razvitie infrastruktury sakharnogo proizvodstva [Functioning and development of sugar production infrastructure] Innovatsiia v agrarnom sektore Kazakhstana: Mater. Mezhdunar.konf. Vena, Avstriia [Innovation in the agricultural sector of Kazakhstan: International conference. Viena, Austria], 2009. – Almaty, 2010. P. 10-13. [in Russian]

3. Kurmukov A.A. Angioprotektornaia i gipolipidemeskaia aktivnost leukomizina [Angioprotective and hypolipidemic activity of leucomysin]. – Almaty: Bastau, 2007. – P. 3-5. [in Russian]

4. Sokolovskii D.V. Teoriia sinteza samoustanavlivaushchikhsia kulachkovykh mekhanizmov privodov [Theory of Synthesis of Self-Adjusting Cam Mechanisms of Drives [Electronic Resource] 2006. - Available at: http://bookchamber.kz/stst_2006.htm (Accessed: 12.03.2009)].

5. Petushkova G.I. Proektirovanie kostiama ucheb dlia vuzov [Costume design: book for universities].– PH: Akademiia, 2004.– 416 s.[in Russian].

АВТОРЛАРҒА АРНАЛҒАН ЕРЕЖЕЛЕР

1. Мақаланы журналға жариялау үшін ұйымдастыру комитетінің e-mail: turkicstudies@gmail.com электрондық мекен-жайына жіберу қажет.

Жарияланым тілі: қазақ, орыс, ағылшын

2. Автордың қолжазбаны редакцияға жіберуі оның мақаласын қандай да болмасын шет тілінде журналда жариялау және қайта жариялау үшін Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетіне өз құқығын білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы автор туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің (мәтін, кесте, диаграмма, безендірудің барлық сызбалары заңды түрде тіркелгендігіне) жоқтығына кепілдеме береді.

3. Көлемі – 7-15 бет.

4. Мақалаларды әзірлеу тәртібі:

- мақаланың атауы бас әріппен, жолдың тура ортасына жазылады;
  - келесі жолда (қалың курсив, оң жақ шеті бойынша теңестіріледі) – мақала авторының аты-жөні толық жазылады;
  - келесі жолда (курсивпен теріліп, оң жақ шеті бойынша теңестіріледі) – ғылыми атағы, ғылыми дәрежесі, ЖОО атауы, лауазымы, жұмыс орны, қаласы (қысқартуларға жол берілмейді);
  - келесі жолда (курсивпен, оң жақ шеті бойынша көрсетіледі) – байланыстар үшін E-mail көрсетіледі;
  - түйін ағылшын тілінде жазылады және негізгі мәтіннің алдында беріледі (көлемі 100-150 сөз);
  - кілт сөздер – 5-10 сөз. Кілт сөздер бір-бірінен үтірмен бөлінеді;
  - мақаланың атауы, автордың аты-жөні, ғылыми атағы, ғылыми дәрежесі екі тілде беріледі (ағылшынша және мақаланың тілінде);
  - мәтінді, формулаларды және кестелерді теру үшін Windows-ке арналған Microsoft Word редакторын пайдалану керек. Мәтін редакторының параметрлері: барлық шеті 2 см; Times New Roman қарпі, өлшемі – 12; жоларалық интервал – 1,15; ені бойынша теңестіріледі; абзацтық шегініс 1 см; беттің кескіні - кітап;
  - Мәтіндегі әдебиеттерге ретіне қарай жасалған сілтемелер шаршы жақша арқылы рәсімделеді.
  - Әдебиеттер тізімі екі үлгіде:
    1. Мақаланың түпнұсқасы бойынша;
    2. Транслитерациясы және ағылшын тіліндегі аудармасы беріледі
  - Тізімнің қарпі – Times New Roman кегль 10, абзацтық шегініс 0,5 см. Әдебиеттер тізімі 20-дан кем болмауы керек;
- Үлгі:

Қолданылған әдебиеттер тізімін рәсімдеу мысалдары

1. Аксартов Р. М., Айзиков М. И., Расулова С. А. Метод количественного определения леукомизина // Вестн. КазНУ. Сер. хим – 2003. – Т. 1. N 8. – С. 40-41.
2. Абимильдина С. Т., Сыдыкова Г. Е., Оразбаева Л. А. Функционирование и развитие инфраструктуры сахарного производства // Инновация в аграрном секторе Казахстана: Матер. Междунар. конф., Вена, Австрия, 2009. – Алматы, 2010. – С. 10-13.
3. Курмуков А. А. Ангиопротекторная и гипополипидемическая активность леукомизина. – Алматы: Бастау, 2007. – 125 с.
4. Соколовский Д. В. Теория синтеза самоустанавливающихся кулачковых механизмов приводов [Электрон. ресурс]. – 2006. – URL: http://bookchamber.kz/stst_2006.htm (дата обращения: 12.03.2009)
5. Петушкова, Г.И. Проектирование костюма : учеб. для вузов / Г.И. Петушкова. – М.: Академия, 2004. – 416 с.

References

1. Aksartov R.M., Aizikov M.I., Rasulova S.A., (2003) Metod kolichestvennogo opredeleniia leukomizina [Method of quantification of leucomizm], Vestn KazNU. Ser. khim. [Bulletin of KazNU. chemistry series]– Vol. 1. No 8. P. 40-41. [in Russian].
2. Abimuldina S.T., Sydykova G.E., Orazbaeva L.A. Funktsionirovanie i razvitie infrastruktury sakharnogo proizvodstva [Functioning and development of sugar production infrastructure] Innovatsiia v agrarnom sektore Kazakhstana: Mater. Mezhdunar. konf. Vena, Avstriia [Innovation in the agricultural sector of Kazakhstan: International conference. Viena, Austria], 2009. – Алматы, 2010. P. 10-13. [in Russian]
3. Kurmukov A.A. Angioprotektornaia i gipolipidemeskaia aktivnost leukomizina [Angioprotective and hypolipidemic activity of leucomysin]. – Алматы: Bastau, 2007. – P. 3-5. [in Russian]
4. Sokolovskii D.V. Teoriia sinteza samoustanavlivaiushchikhsia kulachkovykh mekhanizmov privodov [Theory of Synthesis of Self-Adjusting Cam Mechanisms of Drives [Electronic Resource] 2006. - Available at: http://bookchamber.kz/stst_2006.htm (Accessed: 12.03.2009)].
5. Petushkova G.I. Proektirovanie kostiума учеб dlia vuzov [Costume design: book for universities].– PH: Akademiia, 2004.– 416 s.[in Russian].

TURKIC STUDIES JOURNAL
2019. Vol.1, № 2 - Нұр-Сұлтан: ЕҰУ.-84с.
Басуға жіберілді 30.12.19.
Тираж - 50 дана.

Техникалық хатшы: Идрисова Г.А.
Редакцияның мекенжайы:
010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Сәтпаев к-сі, 2.
Тел.: +7 (7172) 709-500 (ішкі 31-434)
E-mail: turkicjournal@gmail.com, web-site: tsj.enu.kz

Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар
министрлігінде тіркелген.
31.07.19 ж. № 17814-Ж - тіркеу куәлігі